

بررسی تأثیر دوره تصدی حسابداری بر عدم تقارن اطلاعاتی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

صالح بهروز گجین

کارشناسی ارشد حسابداری، واحد مرکز آموزش بین المللی خلیج فارس، دانشگاه آزاد اسلامی، خرمشهر، ایران. (نویسنده مسئول).

Sb_gajin@yahoo.com

حسین احمدپور

دانشجوی دکتری حسابداری، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران.

auditor.hossein@gmail.com

شماره ۸۰ / بهار ۱۴۰۲ (جلد سوم) / صص ۱۸۳-۱۹۳
چشم انداز حسابداری و مدیریت (دوره ششم)

چکیده

سود به عنوان یکی از اساسی ترین و مهم ترین اقلام صورت های مالی در تصمیم گیری های مالی و اقتصادی محسوب می شود که توسط افراد بسیاری مورد توجه قرار می گیرد. اما گاهی اوقات مدیران به دلیل حداکثر کردن منافع خود، ممکن است سود را طوری گزارش کنند که با هدف تأمین منافع عمومی استفاده کنندگان مغایرت داشته باشد. به مجموعه اقداماتی که مدیران در جهت آراستن اطلاعات برای دستیابی به اهداف خاص انجام می دهند، مدیریت سود اطلاق می شود. بر اساس مطالب ذکر شده هدف اصلی این پژوهش، بررسی تأثیر ساختار مالکیت بر مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. به منظور دستیابی به هدف کلی پژوهش سه فرضیه تدوین و با استفاده از روش حذف سامانمند نمونه ای متشکل از ۱۱۴ شرکت از بین شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۶ انتخاب گردید. از اقلام تعهدی اختیاری به عنوان معیاری برای مدیریت سود در نظر گرفته شد و از مدل تعدیل شده جونز برای برآورد اقلام تعهدی اختیاری استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده با استفاده از مدل رگرسیونی چند متغیره به روش آماری داده های ترکیبی انجام شده است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش نشان دهنده اثر منفی و معنادار مالکیت نهادی و مدیریتی بر مدیریت سود و همچنین اثر مثبت و معنادار مالکیت شرکتی بر مدیریت سود می باشد.

واژگان کلیدی: مدیریت سود، ساختار مالکیت، مالکیت نهادی، مالکیت مدیریتی.

مقدمه

گزارش های مالی یکی از مهم ترین فرآورده های سیستم حسابداری است که یکی از اهداف عمده آن فراهم آوردن اطلاعات لازم برای ارزیابی عملکرد و توانایی سودآوری بنگاه اقتصادی است. یکی از اقلام حسابداری که در گزارش های مالی (صورت سود و زیان) تهیه و ارائه می شود سود خالص است که کاربردهای متفاوتی دارد. معمولاً سود به عنوان عاملی برای تدوین سیاست های تقسیم سود و راهنمایی برای سرمایه گذاری و تصمیم گیری و بالاخره عاملی برای پیش بینی به شمار می آید. محاسبه سود خالص یک بنگاه اقتصادی متأثر از روش ها و برآوردهای حسابداری است. بدین لحاظ امکان دست کاری سود توسط مدیریت وجود دارد (خوش طینت و اسماعیلی، ۱۳۸۵).

یکی از روش هایی که گاهی اوقات برای آرایش صورت های مالی شرکت ها طبق درخواست مدیران مورد استفاده قرار می گیرد، مدیریت سود می باشد. مدیریت سود را می توان به عنوان دست کاری سود توسط مدیریت به منظور دستیابی به بخشی از پیش داوری های مربوط به سود مورد انتظار تعریف کرد (دستگیر و حسینی، ۱۳۹۲).

یکی از مهم ترین دست آوردهای شرکت های سهامی که در چند سال اخیر موجب به وجود آمدن تضاد منافع بین مدیران و سهامداران شده است جدایی مالکیت از مدیریت است. به طور کلی این موارد در حسابداری مدیریت به عنوان "تئوری نمایندگی" بیان می شود. آنچنان که جنسن و مک لینک^۱ در پژوهش های خود ابراز نموده اند، رابطه نمایندگی قراردادی است که بر اساس آن مالک یا صاحبکار، نماینده یا فرد دیگری را از جانب خود منصوب و اختیار تصمیم گیری را به او تفویض می کند. در روابط نمایندگی هدف مالکان حداکثر سازی سود و ثروت است، بنابراین به منظور دستیابی به این هدف بر کار نماینده نظارت و عملکرد او را ارزیابی می کنند.

به عبارت دیگر ساختار مالکیت از جمله مواردی است که می تواند فعالیت های فرصت طلبانه مدیران را محدود نموده و تاثیر به سزایی بر رفتار مالی مدیران داشته باشد. سهامداران بزرگ با انجام بررسی های دقیقی از فعالیت های مدیران در جهت مدیریت سود، می توانند اعتبار گزارش های مالی شرکت ها را افزایش دهند (دجو و همکاران، ۱۹۹۶).

این پژوهش بر آن است که مشخص کند آیا شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تلاشی برای جلوگیری از مدیریت سودهای جانبدارانه انجام می دهند یا خیر؟ و اگر برای این مسئله اهمیتی قائل می شوند چه راهکاری را برای دستیابی به این هدف بر می گزینند؟ از آنجا که یکی از بارزترین راهکارهای ثابت شده برای اعمال کنترل بر مدیریت سود در سطح جهانی تغییر در ساختار مالکیت می باشد، تلاش می شود تا مشخص گردد آیا این راهکار برای شرکت های داخلی و سیستم های مالی و حسابداری کشور ما نیز مفید خواهد بود یا خیر؟

در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انواع مالکیت شامل مالکیت نهادی، مالکیت مدیریتی، مالکیت شرکتی و مالکیت انفرادی وجود دارد. مالکیت مدیریتی، مالکیت نهادی و مالکیت شرکتی جنبه هایی از ساختار مالکیت هستند که علاوه بر قابلیت دسترسی به اطلاعات آنها، احتمالاً می توانند تاثیرات به سزایی بر تغییر میزان مدیریت سود داشته باشند. لذا این پژوهش به طور خاص به این جنبه های ساختار مالکیت خواهد پرداخت.

در این صورت این سوال مطرح می شود که، آیا متفاوت بودن ساختار مالکیت شرکت ها بر مدیریت سود تاثیر گذار است؟ یعنی اگر مالکان شرکت ها از گروه های مختلفی مانند دولت، بانک ها، موسسات مالی و شرکت های دیگر تشکیل گردند، مدیریت سود آنها تغییر خواهد کرد؟ وجود کدام یک از این گروه های مختلف موثرتر است؟ با توجه به مطالب فوق مسئله اصلی این پژوهش این است که آیا متفاوت بودن ساختار مالکیت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بر میزان مدیریت سود آنها اثر گذار است؟

مبانی نظری

در دنیای امروز که با انواع حقوق مالکان و هزینه های سنگین نظارت اطلاعاتی بین مدیران و سهامداران، جهت کنترل تصمیمات مدیران، روبه رو هستیم و از آنجایی که در بسیاری از موارد اهداف مدیران و سهامداران هم جهت نیستند، نظارت هایی همانند گزارشگری، حسابرسی و نظارت مالکان می تواند بر همسویی این اهداف تاثیر گذار باشد. ساختار مالکیت مناسب از جمله راهکارهای محدود کننده رفتارهای فرصت طلبانه مدیران می باشد. همچنین با توجه به مسائل

¹ Jensen and Meckling

² Dechow et al

مطرح شده در تئوری نمایندگی که اهداف مالکان را حداکثر سازی ثروت می‌داند، بایستی عملکرد مدیران ارزیابی و کنترل گردد.

مدیریت سود می‌تواند مشکلات زیادی برای استفاده‌کنندگان از گزارش‌های مالی از جمله اعتباردهندگان، موسسات مالی و بانک‌ها به وجود آورده و باعث کاهش اعتبار گزارش‌های مالی گردد.

سود خالص یکی از اقلام مهم تاثیرگذار بر تصمیمات گروه‌های اصلی استفاده‌کننده از صورت‌های مالی است. سهامداران به عنوان یکی از مهم‌ترین گروه‌های استفاده‌کننده از این اطلاعات هستند.

ساختار مالکیت شرکت از جمله عواملی است که موجب محدود شدن فعالیت‌های فرصت‌طلبانه مدیریت می‌شود و بر رفتار مالی مدیریت تاثیر گذار است. به‌طور مثال آلوز^۱ (۲۰۱۲) به این نتیجه رسید که ساختار مالکیت می‌تواند، کیفیت سودهای سالیانه را با کاهش سطح مدیریت سود بهبود بخشد. دجو و همکاران (۱۹۹۶) به این نتیجه رسیدند که سهامداران بزرگ با فراهم نمودن بررسی دقیق از فعالیت‌های مدیریت سود، می‌توانند اعتبار گزارش‌های مالی شرکت را افزایش دهند. نجاح و جاربو^۲ (۲۰۱۳) نیز ارتباط بین سرمایه‌گذاران نهادی و مدیریت سود ۷۶ شرکت ادغام شده فرانسوی در سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ را مورد بررسی قرار دادند و به این نتیجه رسیدند که نظارت سرمایه‌گذاران نهادی فرصت‌های مدیریت سود را محدود می‌کند.

در پژوهش‌های اخیر مانند، لارا و اوسما^۳ (۲۰۱۲) بزرگی و ذبیحی (۱۳۹۴)، مهرانی و همکاران (۱۳۹۴)، با بررسی و تحقیق در ساختار مالکیت و تاثیر آن بر مدیریت سود و کیفیت گزارش‌های مالی، مشخص نمودند که ساختار مالکیت و اثرات آن بر مدیریت سود یکی از موضوعات جالب در پژوهش‌های حسابداری به ویژه در مورد دست‌کاری سود توسط مدیران به شمار می‌آید.

بالسام و همکاران^۴ (۲۰۰۲) بیان می‌کنند، سرمایه‌گذاران نهادی که به‌طور حرفه‌ای مبادرت به خرید سهام می‌کنند، به دلیل آن که دسترسی بیشتری به اطلاعات به‌موقع و مرتبط دارند، در مقایسه با سهامداران حقیقی، توانایی و قابلیت بیشتری، برای کشف مدیریت سود دارند.

چانگ و همکاران^۵ (۲۰۰۲) دریافتند که سهامداران نهادی با هدف دستیابی به سطح مطلوب سود، مانع از افزایش برنامه‌ریزی شده و مستمر سود می‌شوند.

بررسی رابطه بین مدیریت سود و ساختار مالکیت در شرکت‌های ایران نیز موضوع تعدادی از مطالعات بوده است. مرادزاده فرد و همکاران (۱۳۹۱) تأثیر پاداش هیئت مدیره و مالکیت نهادی بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را طی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۸ بررسی کرده‌اند که نتایج بررسی آنها حاکی از آن است که بین مالکیت نهادی سهام و مدیریت سود رابطه منفی وجود دارد.

نصراللهی و عارف‌منش (۱۳۸۹) رابطه ساختار مالکیت و کیفیت سود گزارش شده از سوی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار را در دوره زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ بررسی کرده‌اند. آنها از متغیرهای مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی، تمرکز مالکیت و مالکیت مدیران، به منزله معیارهای ساختار مالکیت استفاده کردند. نتایج مطالعه آنها نشان می‌دهد که با افزایش نسبت مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی، کیفیت سود بهبود می‌یابد و تمرکز مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی باعث کاهش کیفیت سود می‌شود.

¹ Alvez

² Njah and Jarboui

³ Iara and Osma

⁴ Balsam

⁵ Chang et al

آقایی و چالاکي (۱۳۸۸) رابطه بین ویژگی‌های حاکمیت شرکتی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را طی سالهای ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶ بررسی کرده‌اند. یافته‌های آنان نشان داد، در حالی که بین مدیریت سود و مالکیت نهادی و نیز استقلال هیئت مدیره رابطه معنی‌دار و منفی وجود دارد، بین تمرکز مالکیت و مدیریت سود، رابطه‌ای وجود ندارد.

پیشینه پژوهش

روزی‌بائو بی‌لولین^۱ (۲۰۱۷) در پژوهشی تحت عنوان "ساختار مالکیت و مدیریت سود در بازارهای نوظهور" بین ۱۲۰۰ مشاهده در سال‌های ۲۰۰۸ لغایت ۲۰۱۳ به بررسی رابطه مالکیت نهادی و مدیریت سود پرداختند و به این نتیجه رسیدند که نظارت مالکیت نهادی ارتباطی منفی با مدیریت سود دارد. همچنین نتایج نشان می‌دهد که سازوکارهای کنترل حکومتی بر مدیریت سود تاثیرگذار است.

نجاح و جاربو^۲ (۲۰۱۳) در پژوهشی تحت عنوان "سرمایه‌گذاران نهادی، حاکمیت شرکتی و مدیریت سود، در فرآیند ادغام" بین ۷۶ نمونه از شرکت‌های فرانسوی در بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰ پرداختند و به این نتیجه رسیدند که نقش نظارتی سرمایه‌گذاران نهادی، فرصت‌های مدیریت سود را محدود می‌نماید.

حاجیان و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی تحت عنوان "بررسی تاثیر ساختار مالکیت و عملکرد شرکت بر مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" بین ۱۰۴۰ مشاهده شرکت-سال طی سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۳ به این نتیجه رسیدند که بین مالکیت شرکتی و مدیریت سود ارتباط مثبت و معنا داری وجود داشته است. اما بین مالکیت خارجی با آنکه میزان مالکیت کمتری را نسبت به سایر سهام‌داران در شرکت دارند با مدیریت سود رابطه منفی و معناداری مشاهده شده است که نشان دهنده‌ی آن است که وجود سهام‌دار خارجی تاثیر به‌سزایی در جهت کاهش فعالیت‌های دستکاری سود توسط مدیران داشته است.

احمدپور و منتظری (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان "نوع مدیریت سود و تاثیر اندازه‌ی شرکت، ساختار مالکیت و حاکمیت شرکتی بر آن" به انگیزه مدیران از مدیریت سود و تاثیر اندازه شرکت، ساختار مالکیت و حاکمیت شرکتی بر گرایش مدیران در انتخاب نوع مدیریت سود در بین ۱۱۹ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۷ پرداختند که نتایج به دست آمده حکایت از به کارگیری مدیریت سود کارا دارد. آنها همچنین به این نتیجه رسیدند که اندازه شرکت و مالکیت خانوادگی دو عاملی هستند که بر گرایش مدیران در انتخاب نوع مدیریت سود تاثیرگذار هستند.

فرضیه پژوهش

- فرضیه اول: مالکیت نهادی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی اثر منفی دارد.
- فرضیه دوم: مالکیت مدیریتی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی اثر منفی دارد.
- فرضیه سوم: مالکیت شرکتی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی اثر مثبتی دارد.

روش‌شناسی پژوهش

¹ RoseyBao & B Lewellyn
² Njah et al

این پژوهش از نوع پژوهش‌های کاربردی است که با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره و مدل‌های اقتصادسنجی صورت گرفته است. فرضیه‌های پژوهش بر اساس داده‌های ترکیبی آزمون شده است و تحلیل‌های آماری به کمک نرم‌افزار Eviews انجام شده است.

داده‌های مورد نیاز این پژوهش از صورت‌های مالی حسابرسی شده شرکت‌های بورسی، بانک اطلاعاتی ره‌آورد نوین و سایت‌های بورسی جمع‌آوری شده است. نمونه آماری پژوهش با توجه به معیارهای ذیل انتخاب شد:

- سال مالی شرکت مورد بررسی، منتهی به پایان اسفندماه باشد.
 - قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشد.
 - فعالیت اصلی شرکت سرمایه‌گذاری، بانکداری، لیزینگ و نهادهای مالی نباشد.
 - اطلاعات مالی شرکت مورد بررسی در دسترس باشد.
- با توجه به شرایط فوق، ۱۱۴ شرکت طی بازه‌ی زمانی ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۶ همه شرایط حضور در نمونه آماری را داشته‌اند.

مدل و متغیرهای پژوهش

به منظور آزمون فرضیه اول از مدل رگرسیونی چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی طبق پژوهش روزی‌بائو بی‌لولین (۲۰۱۷) برحسب رابطه (۱) استفاده می‌شود:

$$ACAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 INST_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 DEBT_{it} + \beta_4 PB_{it} + \beta_5 ROS_{it} + \beta_6 CAP_{it} + \beta_7 CRP_{it} + \beta_8 LIQUIDITY_{it} + \beta_9 NETWORTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

به منظور آزمون فرضیه دوم از مدل رگرسیونی چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی طبق پژوهش روزی‌بائو بی‌لولین (۲۰۱۷) برحسب رابطه (۲) استفاده می‌شود:

$$ACAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 MGR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 DEBT_{it} + \beta_4 PB_{it} + \beta_5 ROS_{it} + \beta_6 CAP_{it} + \beta_7 CRP_{it} + \beta_8 LIQUIDITY_{it} + \beta_9 NETWORTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

به منظور آزمون فرضیه سوم از مدل رگرسیونی چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی طبق پژوهش روزی‌بائو بی‌لولین (۲۰۱۷) برحسب رابطه (۳) استفاده می‌شود:

$$ACAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 CORP_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 DEBT_{it} + \beta_4 PB_{it} + \beta_5 ROS_{it} + \beta_6 CAP_{it} + \beta_7 CRP_{it} + \beta_8 LIQUIDITY_{it} + \beta_9 NETWORTH_{it} + \varepsilon_{it}$$

متغیر وابسته

مدیریت سود ($ACAcc_{it}$): در این پژوهش مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی است که برای ارزیابی آن از مدل تعدیل شده جونز استفاده می‌شود. به منظور تخمین ارقام تعهدی جاری به استناد پژوهش ابراهیمی و همکاران (۱۳۹۵) از مدل تعدیل شده جونز^۱ (۱۹۹۵) براساس رابطه زیر استفاده می‌شود.

در مدل تعدیل شده جونز ابتدا کل ارقام تعهدی از طریق رابطه (۴) محاسبه می‌گردد:

$$TCAcci,t = \Delta CAi,t - \Delta Cli,t - \Delta CASHi,t + \Delta STDEBTi,t$$

$TCAcci,t$ = کل ارقام تعهدی جاری برای شرکت i در سال t .

$\Delta CAi,t$ = تغییر در دارایی‌های جاری برای شرکت i در سال t .

¹ Modified Jons Model

$\Delta Cli,t$ = تغییر در بدهی‌های جاری برای شرکت i در سال t .

$\Delta CASHi,t$ = تغییر در وجه نقد و معادل آن برای شرکت i در سال t .

$\Delta STDEBTi,t$ = تغییر در حصه جاری بدهی‌های بلند مدت برای شرکت i در سال t .

پس از به دست آوردن میزان اقلام تعهدی به اندازه‌گیری ضرائب مورد نیاز اقلام تعهدی جاری خاص از طریق رابطه مدل (۵) پرداخته شده است:

$$\frac{CACC_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \beta_0 i + \beta_1 i \left\{ \frac{\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right\} + \beta_2 i \left\{ \frac{\Delta COGS_{i,t} - \Delta INV_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right\} + \beta_3 i \left\{ \frac{\Delta OCF_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right\} + \varepsilon_{it}$$

$CACci,t$ = کل اقلام تعهدی حسابداری.

$REVi,t$ = اقلام درآمدی شرکت.

$RECi,t$ = خالص حساب‌های دریافتی.

$COGSi,t$ = بهای تمام شده کالای فروش رفته.

$INVi,t$ = موجودی کالای شرکت.

$OCFi,t$ = وجه نقد عملیاتی شرکت.

ε_{it} = خطا برای شرکت i در سال t .

کل اقلام تعهدی حسابداری برای شرکت i در سال t تقسیم بر کل دارایی‌ها شرکت i در پایان سال $t-1$.

تغییر در درآمدها برای شرکت i در سال t تقسیم بر کل دارایی‌ها شرکت i در پایان سال $t-1$.

تغییر در خالص حساب‌های دریافتی برای شرکت i در سال t تقسیم بر کل دارایی‌ها شرکت i در پایان سال $t-1$.

تغییر در بهای تمام شده کالای فروش رفته شرکت i در سال t تقسیم بر کل دارایی‌ها شرکت i در پایان سال $t-1$.

تغییر در موجودی کالا در سال t نسبت به سال قبل تقسیم بر کل دارایی‌ها شرکت i در پایان سال $t-1$.

تغییر در وجه نقد عملیاتی شرکت i در سال t نسبت به سال قبل تقسیم بر کل دارایی‌ها شرکت i در پایان سال $t-1$.

در نهایت اقلام تعهدی جاری غیرعادی که از تفاوت کل اقلام تعهدی جاری و اقلام تعهدی جاری عادی به دست می‌آیند را محاسبه و از آن‌ها در آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود.

متغیر مستقل

متغیر مستقل پژوهش حاضر ساختار مالکیت می‌باشد که به سه دسته مالکیت نهادی، مدیریتی و شرکتهای تقسیم شده است.

مالکیت نهادی ($INST_{it}$): درصد سهام نگهداری شده توسط شرکت‌های دولتی از کل سهام سرمایه می‌باشد و این شرکت‌ها شامل شرکت‌های بیمه، موسسات مالی، بانک‌ها، شرکت‌های دولتی و دیگر اجزای دولت می‌باشند. این متغیر برابر است با نوع مالکیت نهادی و غیر نهادی. این متغیر دو گزینه‌ای بوده، که اگر مالکیت، نهادی باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر اختصاص داده می‌شود. به منظور تعیین شرکت‌های با مالکیت نهادی، گزارش سالیانه فعالیت هیات مدیره کلیه شرکت‌های نمونه مورد بررسی قرار گرفته شد و شرکت‌هایی که حداقل بیست درصد از سهام آن‌ها در

دست شرکت‌های مذکور باشد و به طور فعال در هیات مدیره شرکت، مشارکت داشته باشند نهادی تلقی شده که اسامی آن‌ها در پیوست شماره (الف) موجود است.

مالکیت مدیریتی (MGR_{it}): درصد سهام نگهداری شده توسط اعضای خانواده هیات مدیره است. این متغیر برابر است با نوع مالکیت مدیریتی و غیر مدیریتی. این متغیر دو گزینه‌ای بوده، که اگر مالکیت، مدیریتی باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر اختصاص داده می‌شود. به منظور تعیین شرکت‌های با مالکیت مدیریتی، گزارش سالیانه فعالیت هیات مدیره کلیه شرکت‌های نمونه مورد بررسی قرار گرفته شد و شرکت‌هایی که حداقل بیست درصد از سهام آن‌ها در دست اعضای خانواده هیات مدیره باشد و به طور فعال در هیات مدیره شرکت، مشارکت داشته باشند مدیریتی تلقی شده که اسامی آن‌ها در پیوست شماره (الف) موجود است.

مالکیت شرکتی ($CORP_{it}$): درصد سهام نگهداری شده توسط اجزای شرکت‌های سهامی از کل سهام سرمایه می‌باشد و شامل انواع شرکت‌های سهامی می‌باشد. این متغیر برابر است با نوع مالکیت شرکتی و غیر شرکتی. این متغیر دو گزینه‌ای بوده، که اگر مالکیت، شرکتی باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر اختصاص داده می‌شود. به منظور تعیین شرکت‌های با مالکیت شرکتی، گزارش سالیانه فعالیت هیات مدیره کلیه شرکت‌های نمونه مورد بررسی قرار گرفته شد و شرکت‌هایی که حداقل بیست درصد از سهام آن‌ها در دست شرکت‌های سهامی باشد و به طور فعال در هیات مدیره شرکت، مشارکت داشته باشند شرکتی تلقی شده که اسامی آن‌ها در پیوست شماره (الف) موجود است.

متغیرهای کنترلی

$SIZE_{it}$: اندازه شرکت (لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت i طی دوره نمونه).

$DEBT_{it}$: اهرم (نسبت بدهی بلند مدت به مجموع دارایی‌ها).

PB_{it} : شاخص رشد (نسبت ارزش بازار حقوق صاحبان سهام به ارزش دفتری آن).

ROS_{it} : شاخص سودآوری عملیاتی (متوسط بازده فروش شرکت i طی دوره نمونه).

CAP_{it} : متوسط مخارج سرمایه‌ای شرکت i طی دوره نمونه.

CRP_{it} : عملکرد نسبی شرکت (نسبت سود خالص دوره جاری بر جمع دارایی‌های ابتدای دوره).

$LIQUIDITY_{it}$: انحراف معیار در میانگین سرمایه در گردش.

$NETWORTH_{it}$: انحراف معیار در میانگین حقوق صاحبان سهام.

یافته‌های پژوهش

به منظور بررسی مشخصات عمومی متغیرها و تجزیه و تحلیل دقیق آن‌ها، آشنایی با آمار توصیفی مربوط به متغیرها لازم است. جدول (۱)، آمار توصیفی داده‌های مربوط به متغیرهای مورد استفاده در پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول (۱): آمار توصیفی

پنل متغیرهای پیوسته						
متغیر	میانگین	میانه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	مشاهدات
ACAcc	۰/۰۰۰	-۰/۰۰۶	۰/۷۳۰	-۰/۵۱۲	۰/۱۵۹	۷۹۸
INST	۴۸/۹۳۵	۵۲/۰۹۵	۹۹/۵	۰/۰۰۰	۳۳/۱۱۷	۷۹۸
CORP	۴۹/۷۹۶	۵۰/۹۵	۹۹/۴۵	۲/۱۸	۱۹/۷۶	۷۹۸
MGR	۵۹/۲۸۴	۶۵/۹۳۵	۹۸/۵۲	۰/۰۰۰	۲۵/۴۲۸	۷۹۸
SIZE	۱۳/۹۳۹	۱۳/۸۶۰	۱۹/۴۶۵	۱۰/۶۷۰	۱/۳۴۹	۷۹۸

۷۹۸	۰/۱۱۳	۰/۰۰۰	۰/۹۹۷	۰/۰۴۶	۰/۰۸۵	DEPT
۷۹۸	۱/۷۷۱	-۱/۹۹۴	۷/۷۸	۲/۰۹۱	۲/۳۹۲	PB
۷۹۸	۰/۳۰۱	-۱/۹۰۷	۱/۸۵۴	۰/۰۸۱۵	۰/۱۰۶	ROS
۷۹۸	۰/۱۶۶	-۰/۷۴۹	۰/۶۲۳	۰/۱۰۶	۰/۱۰۹	CAP
۷۹۸	۰/۱۹۲	-۰/۹۸۶	۰/۹۶۰	۰/۰۸۲	۰/۱۱۰	CRP
۷۹۸	۴/۳۳۳	-۵۰۰۴۷۹۸۹	۱۱۳۰۲۲۲۸	۹۸۳۸۰/۵	-۳۲۷۳۰۲	LIQUIDITY
۷۹۸	۸/۴۶۶	-۱۲۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۰۰۰۰۰۰	۴۱۵۷۴۸/۵	۱۸۹۹/۶۹۹	NETWORTH

در جدول (۱)، برخی از مفاهیم آمار توصیفی متغیرها شامل میانگین، میانه، حداقل مشاهدات، حداکثر مشاهدات، انحراف معیار، چولگی و کشیدگی ارائه شده است. در این میان، پارامترهای مرکزی، دسته‌ای از پارامترهای توصیف‌کننده‌ی یک توزیع آماری هستند که ویژگی داده‌ها را نسبت به مرکز توزیع بیان می‌کنند. میانگین به عنوان نقطه تعادل و مرکز ثقل یک توزیع آماری، یکی از شاخص‌های مرکزی مناسب برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست. برای مثال، میانگین مالکیت نهادی برابر است با ۴۸/۹۳۵ که نشان می‌دهد بیشتر داده‌های مربوط به این متغیر حول این نقطه تمرکز یافته‌اند. علاوه بر این در جدول (۱) میزان بیشتر و کمترین مقدار هر متغیر نشان داده شده است که بیشترین مقدار برای متغیر مالکیت شرکتی برابر است با ۹۹/۴۵ که متعلق به شرکت پگاه اصفهان در سال ۱۳۹۳ و برای متغیر اندازه شرکت کمترین مقدار برابر است با ۱۰/۶۷ متعلق به شرکت درخشان تهران در سال ۱۳۹۰ می‌باشد.

آزمون تعیین نوع داده‌ها

به منظور انتخاب بین روش داده‌های تابلویی و تلفیقی در برآورد مدل، از آزمون اف لیمر استفاده شده است. برای بررسی نتایج اف لیمر، در صورتی که احتمال آمار اف بیشتر از ۰/۰۵ باشد، باید از روش داده‌های تلفیقی استفاده کرد، در غیر این صورت از روش داده‌های تابلویی استفاده می‌شود.

در صورت پذیرفته شده روش داده‌های تابلویی، سپس باید آزمون هاسمن را جهت انتخاب بین روش اثرات تصادفی یا ثابت بکار برد. در آزمون هاسمن، در صورتی که احتمال آماره کای دو بیشتر از ۰/۰۵ باشد، باید از روش اثرات تصادفی و در غیر این صورت از روش اثرات ثابت استفاده شود. خلاصه نتایج آزمون اف لیمر و هاسمن در جدول (۲) ارائه شده است.

جدول (۲): آزمون اف لیمر و هاسمن

آزمون هاسمن			آزمون اف لیمر			
نتیجه	احتمال	آماره کای دو	نتیجه	احتمال	آماره F لیمر	مدل
		نیازی به آزمون هاسمن نیست	تلفیقی	۰/۰۸۹۸	۱/۲۰۲	اول
		نیازی به آزمون هاسمن نیست	تلفیقی	۰/۰۸۹۰	۱/۲۰۲	دوم
		نیازی به آزمون هاسمن نیست	تلفیقی	۰/۰۸۳۶	۱/۲۰۸	سوم

همان‌طور که مشاهده می‌شود مقدار سطح معناداری آزمون اف لیمر بیشتر از ۰/۰۵ می‌باشد، در نتیجه روش داده‌های تلفیقی پذیرفته می‌شود.

تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از برآورد مدل

جدول شماره (۳) نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

باتوجه به جدول (۳) می‌توان نتیجه گرفته که ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۱۷ درصد است که یعنی ۱۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده شده است. همچنین آماره F نشان دهنده معناداری کل رگرسیون است، با توجه به مقدار آماره و احتمال آن، در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که کل رگرسیون معنادار است. علاوه بر این، با توجه به آماره دوربین واتسون که بین ۱/۵ و ۲/۵ است، مدل دارای خود همبستگی نمی‌باشد.

به منظور آزمون فرضیه پژوهش به ضریب مالکیت نهادی باید توجه شود. آماره t ضریب مالکیت نهادی برابر با ۰/۰۳۶- است که احتمال آن برابر با ۰/۰۰۱ است که در سطح خطای ۵ درصد، فرضیه صفر رد می‌شود. بنابراین فرضیه پژوهش رد نمی‌شود.

جدول (۳): نتیجه آزمون فرضیه اول

$ACAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 INST_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 DEBT_{it} + \beta_4 PB_{it} + \beta_5 ROS_{it} + \beta_6 CAP_{it} + \beta_7 CRP_{it} + \beta_8 LIQUIDITY_{it} + \beta_9 NETWORTH_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
مالکیت نهادی	-۰/۰۳۶	۰/۰۱۰	-۳/۲۹۹	۰/۰۰۱
اندازه شرکت	۰/۶۱۹	۰/۳۴۴	۱/۷۹۵	۰/۰۷۳
اهرم	۲۵/۹۹۰	۴/۹۲۱	۵/۲۸۱	۰/۰۰۰
شاخص رشد	-۰/۴۰۹	۰/۲۴۳	-۱/۶۸۴	۰/۰۹۲۵
سود آوری عملیاتی	۰/۷۷۸	۲/۰۵۵	۰/۳۷۸	۰/۷۰۵۱
مخارج سرمایه ای	۴/۱۷۲	۲/۵۱۰	۱/۶۶۲	۰/۰۹۶۹
عملکرد نسبی شرکت	۲۰/۲۸۲	۳/۷۷۷	۵/۳۶۸	۰/۰۰۰
میانگین سرمایه در گردش	۰/۰۰۰۳	۰/۰۰۰۱	۳/۱۸۰	۰/۰۰۱۵
میانگین حقوق صاحبان سهام	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۳	-۰/۴۴۵	۰/۶۵۶۲
مقدار ثابت	-۱۰/۱۵۲	۴/۵۶۳	-۲/۲۲۴	۰/۰۲۶۴
آماره دوربین واتسون	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	احتمال آماره F	
۱/۸۵	۰/۱۷	۱۹/۴۱۶	۰/۰۰۰	

جدول شماره (۴) نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

باتوجه به جدول (۴) می‌توان نتیجه گرفته که ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۱۶ درصد است که یعنی ۱۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده شده است. همچنین آماره F نشان دهنده معناداری کل رگرسیون است، با توجه به مقدار آماره و احتمال آن، در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که کل رگرسیون معنادار است. علاوه بر این، با توجه به آماره دوربین واتسون که بین ۱/۵ و ۲/۵ است، مدل دارای خود همبستگی نمی‌باشد.

به منظور آزمون فرضیه پژوهش به ضریب مالکیت مدیریتی باید توجه شود. آماره t ضریب مالکیت مدیریتی برابر با ۰/۰۲۶- است که احتمال آن برابر با ۰/۰۴۱ است که در سطح خطای ۵ درصد، فرضیه صفر رد می‌شود. بنابراین فرضیه پژوهش رد نمی‌شود.

جدول (۴): نتیجه آزمون فرضیه دوم

$ACAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 MGR_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 DEBT_{it} + \beta_4 PB_{it} + \beta_5 ROS_{it} + \beta_6 CAP_{it} + \beta_7 CRP_{it} + \beta_8 LIQUIDITY_{it} + \beta_9 NETWORTH_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t

مالکیت مدیریتی	-۰/۰۲۶	-۰/۰۱۳	-۲/۰۳۸	-۰/۰۴۱۸
اندازه شرکت	-۰/۵۲۶	-۰/۳۴۵	۱/۵۲۵	-۰/۱۲۷۶
اهرم	۲۷/۴۲۱	۴/۸۸۹	۵/۶۰۸	-۰/۰۰۰۰
شاخص رشد	-۰/۳۱۲	-۰/۲۴۷	-۱/۲۶۰	-۰/۲۰۸
سود آوری عملیاتی	-۰/۴۵۶	۲/۰۳۴	-۰/۲۲۴	-۰/۸۲۲۶
مخارج سرمایه ای	۳/۸۹۰	۲/۵۲۸	۱/۵۳۸	-۰/۱۲۴۳
عملکرد نسبی شرکت	۲۲/۳۶۶	۳/۸۰۶	۵/۸۷۵	-۰/۰۰۰۰
میانگین سرمایه در گردش	-۰/۰۲۷	-۰/۰۱۰	۲/۶۵۶	-۰/۰۰۸
میانگین حقوق صاحبان سهام	-۰/۰۳۴	-۰/۰۳۸	-۰/۹۰۴	-۰/۳۶۵۹
مقدار ثابت	-۹/۳۹۶	۴/۶۶۹	-۲/۰۱۲	-۰/۰۴۴۶
آماره دوربین واتسون	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	احتمال آماره F	
۱/۸۳	۰/۱۶	۱۸/۹۱۶	۰/۰۰۰	

جدول شماره (۵) نتایج حاصل از آزمون فرضیه دوم را با استفاده از مدل رگرسیون چندگانه مبتنی بر داده‌های ترکیبی نشان می‌دهد.

باتوجه به جدول (۵) می‌توان نتیجه گرفته که ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۱۶ درصد است که یعنی ۱۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده شده است. همچنین آماره F نشان دهنده معناداری کل رگرسیون است، با توجه به مقدار آماره و احتمال آن، در سطح اطمینان ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که کل رگرسیون معنادار است. علاوه بر این، با توجه به آماره دوربین واتسون که بین ۱/۵ و ۲/۵ است، مدل دارای خود همبستگی نمی‌باشد.

به منظور آزمون فرضیه پژوهش به ضریب مالکیت شرکتی باید توجه شود. آماره t ضریب مالکیت شرکتی برابر با ۰/۰۳۶ است که احتمال آن برابر با ۰/۰۳۶ است که در سطح خطای ۵ درصد، فرضیه صفر رد می‌شود. بنابراین فرضیه پژوهش رد نمی‌شود.

جدول (۵): نتیجه آزمون فرضیه سوم

$ACAcc_{it} = \beta_0 + \beta_1 CORP_{it} + \beta_2 SIZE_{it} + \beta_3 DEBT_{it} + \beta_4 PB_{it} + \beta_5 ROS_{it} + \beta_6 CAP_{it} + \beta_7 CRP_{it} + \beta_8 LIQUIDITY_{it} + \beta_9 NETWORK_{it} + \varepsilon_{it}$				
متغیر	ضریب	خطای استاندارد	آماره t	احتمال آماره t
مالکیت شرکتی	۰/۰۳۶	۰/۰۱۷	۲/۰۹۴	-۰/۰۳۶۵
اندازه شرکت	۰/۴۷۹	۰/۳۴۵	۱/۳۸۸	-۰/۱۶۵۲
اهرم	۲۷/۱۱۶	۴/۸۵۹	۵/۵۷۹	-۰/۰۰۰۰
شاخص رشد	-۰/۳۳۸	۰/۲۴۶	-۱/۳۷	-۰/۱۷۰۳
سود آوری عملیاتی	-۰/۲۶۲	۲/۰۳۶	-۰/۱۲۸	-۰/۸۹۷۶
مخارج سرمایه ای	۴/۳۶۶	۲/۵۲۹	۱/۷۲۶	-۰/۰۸۴۷
عملکرد نسبی شرکت	۲۱/۴۸۹	۳/۷۹۹	۵/۶۵۶	-۰/۰۰۰۰
میانگین سرمایه در گردش	-۰/۰۲۷۹	-۰/۰۱۰	۲/۷۱۲	-۰/۰۰۶۸
میانگین حقوق صاحبان سهام	-۰/۰۱۷۲	۰/۰۳۵۷	-۰/۴۸۰	-۰/۶۳۰۹
مقدار ثابت	-۸/۶۱۷	۴/۶۸۳۶	-۱/۸۳۹	-۰/۰۶۶۲
آماره دوربین واتسون	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره F	احتمال آماره F	
۱/۸۴	۰/۱۶	۱۹/۴۱۶	۰/۰۰۰	

بحث، نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در فرضیه اول به بررسی رابطه بین مالکیت نهادی و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی پرداخته شد. با توجه به احتمال آماره t مربوط به مالکیت نهادی می‌توان بیان کرد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب متغیر مالکیت نهادی معنادار می‌باشد. از سوی دیگر ضریب برآورد شده برای متغیر مالکیت نهادی برابر $0/036-$ است. علاوه بر این، علامت منفی این ضریب نشان‌دهنده رابطه معکوس بین مالکیت نهادی و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی است. به عبارتی، سرمایه‌گذاران نهادی، مدیریت ارقام تعهدی شرکت را کاهش می‌دهند. نتایج آزمون این فرضیه در بورس اوراق بهادار تهران، مشابه نتایجی است که در پژوهش نوروش (۱۳۸۴) و مرادزاده فرد (۱۳۸۸) به دست آمده است. همچنین این نتایج با نتایج پژوهش شلیفر، دیچو و بالسام، مطابقت دارد.

در فرضیه دوم به بررسی رابطه بین مالکیت مدیریتی و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی پرداخته شد. با توجه به احتمال آماره t مربوط به مالکیت مدیریتی می‌توان بیان کرد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب متغیر مالکیت مدیریتی معنادار می‌باشد. از سوی دیگر ضریب برآورد شده برای متغیر مالکیت مدیریتی برابر $0/026-$ است. علاوه بر این، علامت منفی این ضریب نشان‌دهنده رابطه معکوس بین مالکیت مدیریتی و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی است. به عبارتی، سرمایه‌گذاران مدیریتی، مدیریت ارقام تعهدی شرکت را کاهش می‌دهند. نتایج آزمون این فرضیه در بورس اوراق بهادار تهران، مشابه نتایجی است که در پژوهش استا (۱۳۹۰) به دست آمده است. همچنین این نتایج با نتایج پژوهش دیچو مطابقت دارد.

در فرضیه دوم به بررسی رابطه بین مالکیت شرکتی و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی پرداخته شد. با توجه به احتمال آماره t مربوط به مالکیت شرکتی می‌توان بیان کرد که در سطح اطمینان ۹۵ درصد ضریب متغیر مالکیت شرکتی معنادار می‌باشد. از سوی دیگر ضریب برآورد شده برای متغیر مالکیت شرکتی برابر $0/036+$ است. علاوه بر این، علامت مثبت این ضریب نشان‌دهنده رابطه مستقیم بین مالکیت شرکتی و مدیریت سود مبتنی بر ارقام تعهدی است. به عبارتی، سرمایه‌گذاران شرکتی، مدیریت ارقام تعهدی شرکت را افزایش می‌دهند. نتایج آزمون این فرضیه در بورس اوراق بهادار تهران، مشابه نتایجی است که در پژوهش نوروش (۱۳۸۴) و حاجیان (۱۳۹۶) به دست آمده است. همچنین این نتایج با نتایج پژوهش بالسام مطابقت دارد.

در راستای پژوهش انجام شده و نتایج به دست آمده از آن برخی از پیشنهادها پژوهش به شرح زیر بیان می‌شود: به استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی در هنگام مطالعه صورت‌های مالی پیشنهاد می‌شود که نقش نظارتی طبقات مختلف ساختار مالکیت را بر مدیریت سود، مورد توجه قرار دهند.

با توجه به نتایج حاصل از این تحقیق و مشخص شدن تأثیر طبقات مختلف مالکیت بر مدیریت سود، پیشنهاد می‌شود که سرمایه‌گذاران در هنگام اخذ تصمیمات خرید و فروش، ترکیب سهامداران را هم به عنوان یکی از متغیرهای تصمیم در نظر داشته باشند.

پیشنهاد می‌شود سازمان بورس و سازمان حسابداری، مقررات و استانداردهایی برای کنترل هر چه بهتر رفتار مدیریت شرکت‌ها در انتخاب روش‌های متعدد حسابداری که می‌تواند منجر به دست‌کاری سود شود تدوین نمایند.

در این تحقیق نقش مالکیت نهادی، مدیریتی و شرکتی در صنایع مختلف به طور جداگانه آزمون نشده است، بنابراین، پیشنهاد می‌شود ارتباط ساختار مالکیت با مدیریت سود در صنایع مختلف بررسی شود.

استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی شرکت‌ها جهت تصمیمات اقتصادی خود در کنار استفاده از ارقام ارائه شده در صورت‌های مالی به روش‌های حسابداری شرکت‌ها در محاسبه ارقام صورت‌های مالی توجه نمایند زیرا به دلیل قابلیت

انعطاف ذاتی استانداردهای حسابداری، تفسیر و به کارگیری روش‌های حسابداری در بسیاری از موارد تابع قضاوت و اعمال نظر مدیران شرکت‌ها می‌باشد.

استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی شرکت‌ها در اتخاذ تصمیمات اقتصادی خود به ساختار مالکیت شرکت‌ها توجه کنند زیرا اگر شرکت‌ها دارای ترکیب مناسبی از ساختار مالکیت باشند دارای کیفیت سود بالاتری هستند. با توجه به این که مدیریت سود در شرکت‌ها متفاوت است، به مسئولین توصیه می‌شود که ساز و کاری فراهم کنند که اطلاعات ساختار مالکیت شرکت‌ها در اختیار تمام افراد فعال در بازار سرمایه قرار گیرد.

پیشنهادات

برای پژوهش‌های آتی نیز پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱. با توجه به این که در این پژوهش از مدل تعدیل شده جونز برای محاسبه ارقام تعهدی استفاده شده، پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی از سایر مدل‌ها برای برآورد ارقام تعهدی استفاده گردد.
۲. در این پژوهش، اثرات نوع صنعت در نظر گرفته نشده است. با توجه به احتمال متفاوت بودن شدت و ضعف روابط مشاهده شده در صنایع مختلف، از این رو پیشنهاد می‌شود در مطالعات آتی، هر یک از مدل‌های این پژوهش برای صنایع مختلف به تفکیک برآورده شود و نتایج با یکدیگر مقایسه گردد.
۳. تأثیر عوامل کلان اقتصادی نظیر تولید ناخالص داخلی، تورم و ... بر مدیریت سود شرکت‌ها بررسی گردد.
۴. این پژوهش صرفاً شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد بررسی قرار داده، لذا پیشنهاد می‌گردد سایر پژوهشگران علاقه‌مند این پژوهش را برای شرکت‌های فرابورسی و غیربورسی نیز انجام دهند.

منابع

- ✓ ابراهیمی، کاظم، بهرامی‌نسب، علی، احمدی مقدم، منصور، (۱۳۹۵)، رابطه بین تصمیمات تأمین مالی با انواع مدیریت سود، فصلنامه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، دوره ۸، شماره ۳۰، صص ۸۳-۱۰۲.
- ✓ احمدپور، احمد، منتظری، مهدی، (۱۳۹۰)، نوع مدیریت سود و تاثیر اندازه شرکت، ساختار مالکیت و حاکمیت شرکتی بر آن، مجله پیشرفت‌های حسابداری دانشگاه شیراز، دوره سوم، صص ۱-۳۵.
- ✓ اسماعیلی، شاهپور، (۱۳۸۶)، کیفیت سود، مجله حسابداری، شماره ۱۸۴، صص ۲۷-۳۸.
- ✓ حاجیان، نجمه، داغانی، رضا، موسیوند، زهرا، (۱۳۹۶)، بررسی تاثیر ساختار مالکیت و عملکرد شرکت بر مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، نشریه تحلیل مالی، دوره ۱، شماره ۱، صص ۱-۱۹.
- ✓ دستگیر، محسن، حسینی، احسان، (۱۳۹۲)، مروری جامع بر مدیریت سود. فصل‌نامه مطالعات حسابداری و حسابرسی، شماره ۲، صص ۴-۱۷.
- ✓ مرادزاده فرد، مهدی، زارع زاده مهریزی، محمد صادق، تاکر، رضا، (۱۳۹۱)، تأثیر پاداش هیئت مدیره و مالکیت نهادی بر مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصل‌نامه بورس اوراق بهادار، سال پنجم، شماره ۱۸، صص ۱۳۷-۱۵۲.
- ✓ مهرانی، ساسان، مرادی، محمد، اسکندری، هدی، هاشمی، میر محمد جواد، (۱۳۹۴)، مالکیت نهادی و انعطاف پذیری مالی، مجله پژوهش‌های حسابداری و حسابرسی، سال هفتم، شماره ۲۸، صص ۴۳-۵۶.
- ✓ نصرالهی، زهرا، عارف‌منش، زهرا، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه مالکیت و کیفیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دانش حسابداری، دوره ۱، شماره ۳، صص ۱۱۷-۱۳۸.

- ✓ Alves, Sandra. (2012). Ownership Structure and Earnings Management, Evidence from Portugal, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 6(1): 57-74.
- ✓ Balsam, S, Bartov. E and Marquardt, C. (2002). Accruals Management, Investor Sophistication, and Equity Valuation: Evidence from 10-Q Filings, *Journal of Accounting Research*, Vol. 40, No. 4, P. 987–1012.
- ✓ Dechow. P., Sloan.R and sweeny.A, (1996), Detecting Earning Management, *The Accounting Review*, 70, 193-226.
- ✓ Njah, Mouna and Anis Jarboui. (2013). Institutional investors, corporate governance and earnings management around merger: evidence from French sorbing firms, *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 18, 89-96.